ISSN 2029-1701

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2010 (4) Scientific articles

ŽMOGAUS TEISIŲ IR PAGRINDINIŲ LAISVIŲ APSAUGOS KONVENCIJOS ĮTAKA ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKAI TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ KONTEKSTE

Dainius Raižys

Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra
V. Putvinskio g. 70 LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303 655
Elektroninis paštas vsftk@mruni.lt

Santrauka. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija yra ypatingas tarptautinės teisės šaltinis, kurio tikslas - siekti, kad žmogaus teisės būtų visuotinai ir veiksmingai pripažįstamos bei ginamos. Šios konvencijos pobūdis lemia tai, kad jos nuostatos byloje ginčijamiems teisiniams santykiams Lietuvos Respublikoje taikomos tiesiogiai, o esant kolizijai su nacionaliniais įstatymais, turi taikymo prioritetą nacionalinių įstatymų atžvilgiu. Toks Konvencijos, kaip tiesiogiai taikomo teisės akto pobūdis yra konstatuotas ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje.
Teisė į teisingą teismą užima ypatingą vietą Konvencijoje tiek dėl įtvirtintos teisės reikšmingumo, tiek dėl su ja susijusių kreipimųsi ir jurisprudencijos gausos. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog teisė į teisingą teismą užima tokią svarbią vietą demokratinėje visuomenėje, kad Konvencijos 6 straipsnio siaurinamasis aiškinimas negali būti pateisinamas. Straipsnyje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos analizės pagrindu tyrinėjamos Konvencijos 6 straipsnio taikymo administracinių teismų praktikoje tendencijos, analizuojama, kaip Konvencijos taikymas konkrečiose administracinėse bylose lemia administracinių teismų praktiką asmens teisės į teisingą teismą užtikrinimo srityje, analizuojama kaip administraciniai teismai derina Konvencijos ir nacionalinės teisės nuostatas, vertinama, ar ši administracinių teismų praktika atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją.
Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, aiškindamas ir taikydamas Konvencijos nuostatas, jas aiškina nenukrypstamai laikydamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos. Tais atvejais, kai nacionalinėje teisėje nepakankamai užtikrinamas Konvencijoje įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas, administraciniai teismai tiesiogiai taiko Konvencijos nuostatas.

Pagrindinės sąvokos: žmogaus teisės, administracinė justicija, administracinis procesas.

ĮVADAS

Pagarba visuotinai pripažintoms žmogaus teisėms nuo pat nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo buvo pamatinė nacionalinės teisinės sistemos kūrimo nuostata. Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos - Atkuriamojo Seimo 1991 m. kovo 12 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“ Lietuvos Respublika įsipareigojo laikytis Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos 1948 m. gruodžio 10 d. priimtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos[1]. 1991 m. rugsėjo 5 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas pareiškė, kad Lietuvos Respublika gerbs ir sąžiningai vykdys visus įsipareigojimus, nustatytus 1950 m. lapkričio 4 d. Žmogaus teisių ir

[1] Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991 m. kovo 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“. *Valstybės žinios.* 1991, Nr.9-244).

pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje[2], o 1995 metais Lietuvos Respublika ratifikavo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (toliau – ir Konvencija)[3]. Konvencijos 6 straipsnyje yra įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.

Teisė į teisingą teismą užima ypatingą vietą Konvencijoje tiek dėl įtvirtintos teisės reikšmingumo, tiek dėl su ja susijusių kreipimųsi ir jurisprudencijos gausos. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog teisė į teisingą teismą užima tokią svarbią vietą demokratinėje visuomenėje, kad Konvencijos 6 straipsnio siaurinamasis aiškinimas negali būti pateisinamas. Be to, dėl Konvencijos 6 straipsnio į Strasbūro teismą kreipiamasi dažniau nei dėl bet kurios kitos nuostatos[4].

Būtent dėl šio straipsnio pažeidimo Lietuva yra pralaimėjusi daugiausiai bylų Europos Žmogaus Teisių Teisme. Tai faktas, bylojantis apie tai, kad egzistuoja problemų užtikrinant Konvencijoje įtvirtintą asmenų teisę į teisingą teismą. Šiuo požiūriu nėra išimtis ir administracinių teismų sistema. Per paskutiniuosius dvejus metus net keturiose bylose, kurias buvo išnagrinėję administraciniai teismai, Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo įvairius Konvencijos 6 straipsnio pažeidimus (Balstytė-Lideikienė prieš Lietuvą; Gulijev prieš Lietuvą; Pocius prieš Lietuvą; Užukauskas prieš Lietuvą). Visa tai sąlygoja šios temos aktualumą.

Konvencijos taikymo klausimai Lietuvos teisės moksle yra tyrinėti įvairiais aspektais. Teisės į teisingą teismą problemas yra nagrinėjusi L.Štarienė[5]. Konvencijos taikymą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tyrinėjo T.Birmontienė[6]. Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos įtaką nacionalinei teisei tyrinėjo D.Jočienė[7]. Žmogaus teisių užtikrinimo administraciniuose teismuose problemas nagrinėjo V.Valančius[8]. Kitų mokslininkų - S.Katuokos,

[2] Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991 m. rugsėjo 5 d. pareiškimas „Dėl Lietuvos Respublikos įsipareigojimų, kylančių iš 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių gynimo konvencijos“. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 26-687.

[3] Lietuvos Respublikos1995 m. balandžio 27 d. įstatymas Nr.I-865 „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, jos ketvirtojo, septintojo ir vienuoliktojo protokolų ratifikavimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr.37-913.

[4] Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P., Buckley C. M.. Law of the European Convention on Human Rights. Oxford University Press, 2009. P. 201-202.

[5] Štarienė L. Teisė į teisingą teismą pagal 1950 m. žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Daktaro disertacija. 2009; Štarienė L. The Limits of the Use of Undercover Agents and the Right to a Fair Trial Under Article 6(1) of the European Convention on Human Rights // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2009, Nr. 3(117). P. 263-284.

[6] Birmontienė T. Intersection of the Jurisprudences. The European Convention on Human Rights and the Constitutional Doctrine Formulated by the Constitutional Court of the Republic of Lithuania // Jurisprudencija : mokslo darbai. 2010, Nr. 1(119). P. 7-27.

[7] Jočienė D. Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijos įtaka nacionalinei teisei bei jurisprudencijai, tobulinant žmogaus teisių apsaugą. Konvencijos ir Europos Sąjungos teisės santykis// Jurisprudencija: mokslo darbai. 2007, Nr.7(97). P. 17-27.

[8] Valančius V. Žmogaus teisių užtikrinimas administraciniuose teismuose taikant Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją // Teisė besikeičiančioje Europoje / Mykolo Romerio universitetas. P. 497-524.

M.Krasnicko[9], A.Pūraitės, K.Mikalauskaitės-Šostakienės[10], I.Pukanasytės[11], J.Balčiūnaitės[12] - tyrimuose buvo irgi analizuojami ir kiti Konvencijos taikymo aspektai.

Šio straipsnio tikslas – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos analizės pagrindu atskleisti Konvencijos 6 straipsnio taikymo administracinių teismų praktikoje tendencijas, nustatyti, kaip Konvencijos taikymas lemia administracinių teismų praktiką asmens teisės į teisingą teismą užtikrinimo srityje, kaip administraciniai teismai derina Konvencijos ir nacionalinės teisės nuostatas, įvertinti, ar administracinių teismų praktika atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją.

Atliekant tyrimą naudoti lyginimo, sisteminės analizės, dokumentų analizės, apibendrinimo metodai.

KONVENCIJOS VIETA LIETUVOS TEISINĖJE SISTEMOJE

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis“[13]. Taigi Lietuvoje yra įtvirtinta paralelinė tarptautinės ir vidaus teisės derinimo sistema, kuri grindžiama taisykle, kad tarptautinės sutartys transformuojamos šalies teisės sistemoje (inkorporuojamos į ją). Įsigaliojus Lietuvos Respublikoje Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai tapo sudedamąja Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalimi.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas) yra pažymėjęs, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija yra ypatingas tarptautinės teisės šaltinis, kurio tikslas kitoks nei daugumos kitų tarptautinės teisės aktų. Šis tikslas yra visuotinis - siekti, kad Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje skelbiamos teisės būtų visuotinai ir veiksmingai pripažįstamos ir kad jų būtų laikomasi ginant ir toliau įgyvendinant žmogaus teises ir pagrindines laisves. Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad Konvencijos nuostatos, apibrėžiančios žmogaus teises ir laisves, gali būti taikomos kartu su Konstitucijos

[9] Katuoka S., Krasnickas M. Nukrypimai nuo įsipareigojimų pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją nepaprastosios padėties atveju // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2008, Nr. 3(105). P. 27-35.
[10] Puraitė A., Mikalauskaitė-Šostakienė K. Implementation Issues of Article 2 (The Right To Life) of the European Convention on Human Rights in Respect of Public Safety Protection // Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (3) : mokslinių straipsnių rinkinys. P. 36-50.
[11] Pukanasytė I. Kai kurie teisės į laisvus rinkimus interpretavimo Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijoje aspektai // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2009, Nr.1(115). P. 155-182.
[12] Balčiūnaitė J. Probleminiai žmogaus teisių apsaugos aspektai Lietuvos Respublikos baudžiamojoje justicijoje Europos Žmogaus Teisių Konvencijos požiūriu (I dalis) // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2008, Nr. 4(106). P. 42-49.
[13] Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios.* 1992, Nr.33-1014.

nuostatomis, jeigu jos pastarosioms neprieštarauja[14]. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad tiek Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kaip tarptautinės kilmės teisės akto, pobūdis, tiek šios Konvencijos paskirtis - žmogaus teisių apsauga - lemia, kad ši Konvencija byloje ginčytiniems teisiniams santykiams Lietuvos Respublikoje taikoma tiesiogiai, o esant kolizijai su nacionaliniais įstatymais, turi taikymo prioritetą jų atžvilgiu[15]. Valstybės valdžios institucijų pareigūnų aktais padarytas Konvencijos pažeidimas taip pat gali būti pagrindas valstybės civilinei atsakomybei atsirasti, nes neteisėta veika CK 6.271 straipsnio taikymo prasme gali pasireikšti ne tik nacionalinių teisės aktų, bet ir tarptautinių teisės aktų nesilaikymu[16].

Tai reiškia, kad administracinėje byloje reiškiamas reikalavimas panaikinti administracinį aktą ir (arba) atlyginti juo padarytą žalą gali būti siejamas ne tik su nacionalinės teisės normų pažeidimu, bet ir su Konvencijos pažeidimu. Kitaip tariant, nepaisant to, jog valstybės institucijų veiksmai ar aktai formaliai atitiko tuo metu galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, tai savaime nesąlygoja jų teisėtumo Konvencijos nuostatų prasme. Administracinis aktas ar valstybės institucijų veiksmai gali būti pripažinti neteisėtais arba (ir) jais padaryta žala priteisiama, konstatavus vien Konvencijos pažeidimą. Tokia Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pozicija įpareigoja administracinius teismus, sprendžiant ginčus, kylančius iš administracinių teisinių santykių, skundžiamų viešojo administravimo institucijų aktų ar veiksmų teisėtumą vertinti ne tik per nacionalinės teisės, bet ir per Konvencijos prizmę. Tuo pačiu toks teisminės vykdomosios valdžios institucijų veiklos teisėtumo kontrolės pobūdis įpareigoja ir viešojo administravimo subjektus ne tik formaliai vykdyti nacionalinės teisės aktų reikalavimus, bet ir užtikrinti realų Konvencijoje įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimą viešojo administravimo srityje.

TEISĖS Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ ĮGYVENDINIMAS ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKOJE

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis skelbia: „Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas. Teismo sprendimas paskelbiamas

[14] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 1995, Nr.: 9-199.

[15] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr.[575]-164/2008// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2008, Nr.4(14). P.70-89.

[16] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.A[444]-619/2008// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2008. Nr.4(14). P.90-109.

viešai, tačiau demokratinėje visuomenėje moralės, viešosios tvarkos ar valstybės saugumo interesais spaudos atstovams ar visuomenei gali būti neleidžiama dalyvauti per visą procesą ar jo dalį, kai tai reikalinga dėl nepilnamečių ar bylos šalių privataus gyvenimo apsaugos, arba tiek, kiek, teismo nuomone, yra būtina dėl ypatingų aplinkybių, dėl kurių viešumas pakenktų teisingumo interesams[17]“. Viena svarbiausių tinkamo teisminės gynybos teisės įgyvendinimo garantijų yra užtikrinimas, kad šalių ginčą nagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas, kad proceso šalims nekiltų kitokių abejonių teisėjų nešališkumu. Tačiau administracinių bylų procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtinti teismo nešališkumo nustatymo kriterijai.

Aiškindamas teismo nešališkumo turinį, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001 m. vasario 12 d. nutarime konstatavo, kad asmens konstitucinė teisė, jog jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia tai, kad asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių: teisėjas, nagrinėjantis bylą, turi būti neutralus; teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija bei teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga. Vadinasi, turi būti šalinamos prielaidos, galinčios sukelti abejonių dėl teisėjo ir teismo nešališkumo. Priešingu atveju būtų rizikuojama tuo pasitikėjimu, kurį teismai turi kelti visuomenėje, o svarbiausia - proceso šalims. Todėl proceso teisės normos, garantuojančios teismo (teisėjo) nešališkumą, turi būti aiškinamos atsižvelgiant į asmens konstitucinės teisės į nepriklausomą ir nešališką teismą turinį, šios teisės reikšmę demokratinėje ir teisės viršenybe grindžiamoje visuomenėje[18].

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nustatyta, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įvirtinta sąvoka „nešališkumas“ turi du aspektus. Visų pirma, teismas turi būti subjektyviai nešališkas, t. y. teisėjų kolegijos nariams draudžiama turėti išankstinį asmeninį nusistatymą ar būti tendencingiems. Asmeninis nešališkumas yra preziumuojamas, jeigu nėra tam prieštaraujančių įrodymų. Atitinkamai, ar teismas yra šališkas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme, turi būti nustatyta, remiantis subjektyvumo testu, t. y. konkretaus teisėjo asmeninio įsitikinimo pagrindu konkrečioje byloje. Antra, teismas turi būti nešališkas objektyvia prasme: teismas turi suteikti pakankamas garantijas, kurios pašalintų bet kokias pagrįstas abejones dėl teismo nešališkumo[19].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje suformuluotu teismo nešališkumo nustatymo testu, yra pažymėjęs, kad

[17] Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios. 2000, Nr.96-3016.
[18] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 26 straipsnio 3 ir 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2001, Nr.14-445.
[19] CEDH Affaire Hauschildt c. Danemark (Requête no10486/83) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Hauschildt&sessionid=59642170&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-06-29).

sprendžiant klausimą, ar teisėjo nagrinėjančio bylą ir byloje dalyvaujančio asmens tarpusavio santykiai gali sudaryti pagrindą abejonei dėl teisėjo nešališkumo, yra atsižvelgiama į šių asmenų tarpusavio santykių pobūdį, materialinę priklausomybę, giminystės ryšius ir pan.[20].

Konvencijos 6 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises: a) būti skubiai ir išsamiai jam suprantama kalba informuotas apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą; b) turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai; c) gintis pats ar padedamas savo paties pasirinkto gynėjo arba, jei neturi pakankamai lėšų gynėjui atsilyginti ir kai tai reikalinga teisingumo interesams, nemokamai gauti advokato pagalbą; d) pats apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams; e) nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu nesupranta ar nekalba teismo procese vartojama kalba.

Administracinių teismų kompetencijai yra priskirta nagrinėti skundus dėl administracinių nuobaudų paskyrimo. Nors Lietuvos teisės sistemoje administraciniai teisės pažeidimai formaliai nėra priskiriami baudžiamosios teisės sričiai, tačiau Konvencijos 6 straipsnyje vartojama sąvoka „baudžiamasis kaltinimas“ Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje vertinama autonomiškai, neatsižvelgiant į tai, kaip teisės pažeidimas traktuojamas valstybės narės teisės sistemoje. Teismas yra pažymėjęs, kad jei valstybė galėtų laisvai kvalifikuoti teisės pažeidimą kaip drausminį nusižengimą ar nusikaltimą arba persekioti asmenį, padariusį teisės pažeidimą pagal drausminės atsakomybės teisę, o ne pagal baudžiamąją teisę, tuomet Konvencijos 6 ir 7 straipsnių taikymas priklausytų tik nuo valstybės suverenios valios. Tokia plati laisvė galėtų turėti įtakos veiksmams, nesuderinamiems su Konvencijos tikslais[21].

Toks Europos Žmogaus Teisių Teismo minėtų Konvencijos nuostatų aiškinimas atsispindi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje. Teismas yra pažymėjęs, kad sprendžiant, ar Konvencijos prasme teisės pažeidimas kvalifikuotinas kaip nusikalstama veika, pirmiausia būtina išsiaiškinti, ar tam tikrą veiką apibrėžianti norma valstybės atsakovės teisinėje sistemoje priklauso baudžiamajai teisei. Kai asmens padaryta veika pagal valstybės baudžiamąjį kodeksą nėra nusikalstama, ją būtina išnagrinėti taikant kitus (papildomus) kriterijus, būtent: 1) teisės pažeidimo pobūdį; 2) gresiančios bausmės pobūdį ir griežtumo laipsnį. Konvencijos 6 straipsnio taikymui baudžiamojo kaltinimo aspektu pakanka, kad vertinamas teisės pažeidimas

[20] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byla Nr. P[438] -206/2008.
[21] CEDH Affaire *Engel et autres c. Pays-Bas* (Requête no 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=ENGEL&sessionid=9376428&skin =hudoc-fr (prisijungta 2010-06-29).

pagal savo pobūdį būtų baudžiamasis, arba jį padariusiam asmeniui grėstų pagal savo pobūdį ir griežtumo laipsnį baudžiamajai sferai priskirtina sankcija[22].

Pagal šiuos kriterijus Konvencijos prasme administraciniai teisės pažeidimai priskirtini baudžiamojo pobūdžio (matière pénale) pažeidimams. Todėl Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje nuosekliai laikosi nuostatos, kad nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, kuriose gali būti skiriama administracinė nuobauda, savo griežtumu prilygstanti kriminalinei bausmei, administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui turi būti tinkamai užtikrintos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje numatytos atsakomybėn traukiamo asmens teisės[23].

Procesą administracinių teisės pažeidimų bylose reguliuoja Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, galiojantis nuo 1985 m. balandžio 1 d.. Šio kodekso III skyriuje įtvirtintos taisyklės, reglamentuojančios administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną, per nepriklausomybės laikotarpį iš esmės nebuvo keičiamos, nebuvo papildytos teisės normomis, užtikrinančiomis Konvencijos nuostatų įgyvendinimą. Todėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje asmenų, dalyvaujančių administracinio teisės pažeidimo byloje, procesinių teisių užtikrinimui yra tiesiogiai taikomos Konvencijos nuostatos.

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra konstatavęs, kad policijos pareigūnų pateikta surinkta medžiaga negali būti prilyginama tiesioginiam liudytojų apklausimui[24]. Paprastai įrodymai turi būti pateikti viešame posėdyje, dalyvaujant kaltinamiesiems, siekiant užtikrinti rungtynišką nagrinėjimą, bet ikiteisminio tyrimo metu surinktų įrodymų naudojimas neprieštarauja 6 straipsnio 3 dalies d punktui ir 1 daliai, jei yra užtikrinama teisė į gynybą; minėtos nuostatos įpareigoja suteikti kaltinamajam galimybę nugінčyti liudytojo parodymus ir galimybę pateikti klausimus pačiam liudytojui iš karto po parodymų davimo arba vėliau[25].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vadovaudamasis tokia Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, yra konstatavęs, kad nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą teisme

[22] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[1]-931/2005Administracinių teismų praktika. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. Nr.8. P.62-84.
[23] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. vasario 11 d. nutartis Administracinė byla Nr.259-03. Administracinių teismų praktika. Vilnius, 2004. Nr.4. P.64-67.
[24] CEDH Affaire Windisch c. Autriche (Requête no12489/86). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp ?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=Windisch&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-23).
[25] CEDH Affaire Rachdad c. France (Requête no 71846/01). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp ?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Rachdad&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-23).

negalima remtis asmenų, kuriuos apklausė administracinio teisės pažeidimo protokolą surašęs pareigūnas, paaiškinimais[26].

Pagal susiformavusią Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką Konvencijoje įtvirtinti nepriklausomo ir nešališko teisingumo vykdymo principai turi būti taikomi visų nusikaltimų rūšių tyrimo procese: ir paprasčiausių, ir sudėtingiausių; valstybė turi užtikrinti visuomenės saugumą nuo nusikalstamų veikų naudodama tik teisėtas priemones ir nepažeisdama Konvencijos garantuotų asmens teisių, viešu interesu ir tikslingumu negali būti pateisintos įrodinėjimo priemonės, gautos policijos provokacijomis[27].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne vienoje administracinio teisės pažeidimo byloje yra konstatavęs, kad byloje nesant duomenų, jog pažeidimas, kuriuo asmuo kaltinamas, galėjo būti padarytas be policijos pareigūnų įsikišimo, policijos pareigūnams neapsiribojus vien tik pasyviu asmens galimai neteisėtos veiklos tyrimu, bet darant tokio pobūdžio įtaką, kad sukurstytų asmenį įvykdyti teisės pažeidimą, darytina išvada, kad pažeidimo asmuo savo valia nepadarė, o buvo išprovokuotas pareigūno. Duomenys, gauti pažeidžiant Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, yra neteisėti ir jais asmens kaltė padarius pažeidimą negali būti grindžiama[28].

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad galimybė asmeniui asmeniškai ar per atstovą dalyvauti teisme, sprendžiant jo laisvės apribojimo klausimą, yra viena fundamentalių garantijų[29].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad nors galiojantis Administracinių teisės pažeidimų kodeksas[30] (toliau – ir ATPK) nereglamentuoja teismo proceso tvarkos, kai teismas ATPK 334 straipsnio tvarka nagrinėja nemokamų viešųjų darbų pakeitimo į areštą klausimą, tačiau tai neatleidžia teismo nuo pareigos laikytis taisyklių, nustatytų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, bei taisyklių, pripažįstamų susiklosčiusios

[26] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^1-628 /2007.
[27] CEDH Affaire Teixeira de Castro c. Portugal (Requête no 44/1997/828/1034). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Teixeira%20%7C%20de%20%7C%20Castro&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-29); ECHR Case of Malininas v. Lithuania (Application no. 10071/04). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp ?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Malininas%20%7C%2010071/04&sessionid=59745916&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-29).
[28] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^9-1331/2005); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^3-764/2007// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2007. Nr. 1(11). P. 87-96.
[29] CEDH Affaire *Sanchez-Reisse c. Suisse* (Requête no 9862/82) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp ?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=SanchezReisse&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-14).
[30] Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. http://127.0.0.1/litlex/ll.dll (prisijungta 2010-08-25).

teismų praktikos. Nagrinėjant baudos pakeitimo į areštą klausimą, pažeidėjui būtina pranešti apie bylos nagrinėjimą teismo šaukimu, kuris turi būti įteiktas pagal bendras šaukimų įteikimo taisykles. Administraciniu areštu apribojama asmens laisvė, todėl tokio klausimo sprendimo nepranešus asmeniui, pažeidžia asmens teisę į teisingą teismo procesą, numatytą Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje[31].

Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 57 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymai administracinėje byloje, kol jie bus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka[32]. Šios procesinės normos dispozicijoje vartojama sąvoka „paprastai“ kategoriškai nedraudžia administracinėje byloje remtis įrodymais, sudarančiais valstybės ar tarnybos paslaptį. Tai yra pabrėžęs ir Konstitucinis Teismas 2007 m. gegužės 15d. nutarime, kuriuo ABTĮ 57 straipsnio 3 dalis buvo pripažinta neprieštaraujančia Konstitucijai[33]. Tačiau administracinis teismas, pagrįsdamas savo išvadas įrodymais, sudarančiais valstybės ar tarnybos paslaptį, privalo laikytis tam tikrų taisyklių, kad nebūtų pažeista Konvencijoje įtvirtinta teisė į teisingą teismą.

Dėl įrodymų, sudarančių valstybės ar tarnybinę paslaptį, vertinimo problemų dažniausiai kyla administracinėse bylose dėl įspėjimo pagal Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą bei bylose dėl įrašymo į policijos operatyvinę įskaitą. Šios kategorijos bylose teismo sprendimas yra grindžiamas įslaptintais, vienai proceso šaliai nežinomais duomenimis.

Paminėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo pozicija dėl slaptų duomenų naudojimo yra aiški – tokie duomenys gali būti naudojami tik išskirtiniais atvejais, kai valstybė narė nurodo įtikinamą priežastį, jog siekiant apsaugoti tam tikrą prioritetinį interesą, slapta informacija negali būti atskleista. Luboch byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, jog dėl kliūčių susipažinimui su slaptais duomenimis sudarymo liustracijos procedūros metu asmuo, kuriuo atžvilgiu buvo pradėta liustracijos procedūra, buvo aiškiai prastesnėje gynybos padėtyje. Šioje byloje buvo konstatuotas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies pažeidimas[34].

Bylose Pocius prieš Lietuvą ir Užukauskas prieš Lietuvą Europos Žmogaus Teisių Teismas, irgi konstatavo Konvencijos 6 straipsnio pažeidimą ir nurodė, kad teismo procese kiekvienai šaliai

[31] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugpjūčio 9 d. nutartis administracinėje byla Nr. N[3]-1442/2007// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2007. Nr.2 (12). P.56-59.
[32] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 13-308.
[33] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr.54-2097.
[34] ECHR Case of *Luboch v. Poland,* (Application no. 37469/05) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId= 59743092&skin=hudoc-fr&action=request (prisijungta 2010-08-14).

turi būti suteikiama protinga galimybė dalyvauti savo byloje lygiomis teisėmis, nei vienai bylos šaliai nesuteikiant procesinio pranašumo prieš kitą. Be to, abi šalys turi turėti teisę susipažinti su byloje pateiktais įrodymais ir/ar kitos šalies pateiktomis pastabomis. Tačiau Teismas pažymėjo, jog teisė į įrodymų atskleidimą nėra absoliuti. Tam tikrais atvejais galimas teisėtas duomenų neatskleidimas gynybai, turint tikslą apsaugoti pagrindines kito asmens teises arba svarbius visuomenės interesus. Bet tai gali būti daroma tik išimtiniais atvejais ir tik kai tai leidžiama griežtai nustatytomis priemonėmis. Nors šiose bylose Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažino Lietuvos Vyriausybės poziciją, kad dokumentai, esantys valstybės paslaptimi, gali būti atskleisti tik asmenims, turintiems atitinkamus leidimus, tačiau pabrėžė, jog remiantis nacionaline teise ir teismų praktika, tokia informacija negali būti panaudota kaip įrodymas teisme prieš jokį asmenį, jeigu ji neišslaptinama. Be to, ji negali būti vieninteliu įrodymu, kuriuo teismas pagrindžia savo sprendimą[35].

Atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją dėl slaptos informacijos panaudojimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pakoregavęs teisminę praktiką ir šiuo metu laikosi nuostatos, jog atvejai, kai valstybės paslaptį sudarančiais neišslaptintais duomenimis yra remiamasi kaip vieninteliu ir vienai iš bylos šalių nežinomu įrodymu teismo procese, sudaro prielaidas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pažeidimams, pirmiausia, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą požiūriu (Konvencijos 6 str.). Individo autonominiai interesai ir viešasis interesas išsaugoti tam tikros informacijos slaptumą negali būti priešpriešinami, juos būtina derinti: tarp šių interesų turėtų būti užtikrinta teisinga pusiausvyra. Jei pateikta slapta operatyvinė medžiaga yra vienintelis įrodymas nagrinėjamoje byloje, o duomenis pateikusi bylos šalis nepasinaudoja siūlymu išslaptinti dalį ar visą susijusią slaptą operatyvinę medžiagą ir ji nėra išslaptinama, gali būti daroma išvada, kad ginčijamas sprendimas dėl oficialaus perspėjimo yra nepagrįstas[36].

IŠVADOS

Administracinių teismų praktikoje Konvencija byloje ginčytiniems teisiniams santykiams Lietuvos Respublikoje taikoma tiesiogiai, o esant kolizijai su nacionaliniais įstatymais, turi taikymo prioritetą jų atžvilgiu.

[35] ECHR Case of *Pocius v. Lithuania* (Application no. 35601/04) vhttp://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Pocius%20%7C%2035601/04&sessionid=59752150&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-15); ECHR Case of *Užukauskas v. Lithuania* (Application no. 16965/04) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=U%u017Eukauskas%20%7C%2016965/04&sessionid=59752640&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-15).

[36] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas 2009 m. spalio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.A[822]-326/2009 // Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2009. Nr.8 (18). P. 318-325.

Nesant procesinių normų, kuriomis vadovaujantis administracinių bylų procese būtų galima užtikrinti Konvencijos 6 straipsnį įtvirtintą proceso dalyvių teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, administraciniai teismai, atsižvelgdami į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, tiesiogiai taiko Konvencijos nuostatas.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojama administracinių teismų praktika tiesiogiai taikant Konvencijos nuostatas, iš esmės atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios. 1992, Nr.33-1014.
2. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios. 2000, Nr.96-3016.
3. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. http://127.0.0.1/litlex/ll.dll (prisijungta 2010-08-25).
4. Lietuvos Respublikos1995 m. balandžio 27 d. įstatymas Nr.I-865 „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, jos ketvirtojo, septintojo ir vienuoliktojo protokolų ratifikavimo“. Valstybės žinios. 1995, Nr.37-913.
5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308.
6. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991 m. kovo 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“. Valstybės žinios. 1991, Nr.9-244).
7. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991 m. rugsėjo 5 d. pareiškimas „Dėl Lietuvos Respublikos įsipareigojimų, kylančių iš 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių gynimo konvencijos“. Valstybės žinios. 1991, Nr. 26-687.
8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 1995, Nr.: 9-199.
9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 26 straipsnio 3 ir 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2001, Nr.14-445.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 2007, Nr.54-2097.
11. CEDH Affaire *Hauschildt c. Danemark* (Requête no10486/83) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight= Hauschildt&sessionid=59642170&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-06-29).
12. CEDH Affaire *Engel et autres c. Pays-Bas* (Requête no 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item= 2&portal=hbkm&action=html&highlight=ENGEL&sessionid=9376428&skin =hudoc-fr (prisijungta 2010-06-29).
13. CEDH Affaire *Windisch c. Autriche* (Requête no12489/86). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action= html&highlight=Windisch&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-23).
14. CEDH Affaire *Rachdad c. France* (Requête no 71846/01). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action= html&highlight=Rachdad&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-23).

15. CEDH Affaire *Teixeira de Castro c. Portugal* (Requête no 44/1997/828/1034). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Teixeira%20%7C%20de%20%7C%20Castro&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-29).
16. ECHR Case of *Malininas v. Lithuania* (Application no. 10071/04). http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action= html&highlight=Malininas%20%7C%2010071/04&sessionid=59745916&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-29).
17. CEDH Affaire *Sanchez-Reisse c. Suisse* (Requête no 9862/82) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html &highlight=SanchezReisse&sessionid=59743092&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-08-14).
18. ECHR Case of Luboch v. Poland, (Application no. 37469/05) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=59743092&skin=hudoc-fr&action=request (prisijungta 2010-08-14).
19. ECHR Case of *Pocius v. Lithuania* (Application no. 35601/04) vhttp://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action= html&highlight=Pocius%20%7C%2035601/04&sessionid=59752150&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-15).
20. ECHR Case of *Užukauskas v. Lithuania* (Application no. 16965/04) http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html &highlight=U%u017Eukauskas%20%7C%2016965/04&sessionid=59752640&skin=hudoc-fr (prisijungta 2010-09-15).
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. vasario 11 d. nutartis Administracinė byla Nr.259-03// Administracinių teismų praktika. Vilnius, 2004. Nr.4.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^{9}-1331/2005).
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{1}-931/2005// Administracinių teismų praktika. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. Nr.8.
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^{1}-628 /2007.
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N^{3}-764/2007// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2007. Nr. 1(11).
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugpjūčio 9 d. nutartis administracinėje byla Nr. N^{3}-1442/2007// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2007. Nr.2 (12).
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr.575-164/2008// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2008, Nr.4 (14).
28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.A^{444}-619/2008// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2008. Nr.4(14).
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas 2009 m. spalio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.A^{822}-326/2009// Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Vilnius, 2009. Nr.8 (18).
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byla Nr. P^{438} -206/2008.
31. Balčiūnaitė J. Probleminiai žmogaus teisių apsaugos aspektai Lietuvos Respublikos baudžiamojoje justicijoje Europos Žmogaus Teisių Konvencijos požiūriu (I dalis) // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2008, Nr. 4(106).
32. Birmontienė T. Intersection of the Jurisprudences. The European Convention on Human Rights and the Constitutional Doctrine Formulated by the Constitutional Court of the Republic of Lithuania // Jurisprudencija : mokslo darbai. 2010, Nr. 1(119).

33. Katuoka S., Krasnickas M. Nukrypimai nuo įsipareigojimų pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją nepaprastosios padėties atveju // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2008, Nr. 3(105).
34. Jočienė D. Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijos įtaka nacionalinei teisei bei jurisprudencijai, tobulinant žmogaus teisių apsaugą. Konvencijos ir Europos Sąjungos teisės santykis// Jurisprudencija: mokslo darbai. 2007, Nr.7(97).
35. Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P., Buckley C. M.. Law of the European Convention on Human Rights. Oxford University Press, 2009.
36. Pukanasytė I. Kai kurie teisės į laisvus rinkimus interpretavimo Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijoje aspektai // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2009, Nr.1(115).
37. Puraitė A., Mikalauskaitė-Šostakienė K. Implementation Issues of Article 2 (The Right To Life) of the European Convention on Human Rights in Respect of Public Safety Protection // Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (3): mokslinių straipsnių rinkinys.
38. Štarienė L. Teisė į teisingą teismą pagal 1950 m. žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Daktaro disertacija. 2009.
39. Štarienė L. The Limits of the Use of Undercover Agents and the Right to a Fair Trial Under Article 6(1) of the European Convention on Human Rights // Jurisprudencija: mokslo darbai. 2009, Nr. 3(117).
40. Valančius V. Žmogaus teisių užtikrinimas administraciniuose teismuose taikant Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją // Teisė besikeičiančioje Europoje / Mykolo Romerio universitetas.

THE INFLUENCE OF THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS ON THE JURISPRUDENCE OF ADMINISTRATIVE COURTS IN THE CONTEXT OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL

Dainius Raižys*
Mykolas Romeris University

Summary

The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms is a special source of international law which aims at achievement of universal and effective recognition and protection of human rights. The nature of this Convention determines direct application of its provisions in contentious legal relations in the Republic of Lithuania, whereas if collision with national legal acts occurs, it has the priority of application in respect of the latter. The Supreme Administrative Court of Lithuania has also emphasized the character of direct applicability of the Convention in its jurisprudence. Therefore in administrative cases a claim to rescind administrative act and (or) to compensate damage inflicted on a person by unlawful act can be related not only to the infringement of national provisions but also to the breach of the Convention. Despite the fact that the actions and acts of state institutions at that date were formally in conformity with applicable legal acts of the Republic of Lithuania, they could not be automatically considered as legitimate under the provisions of the Convention. Consequently, following a sole recognition of the breach of the Convention administrative acts or actions of state institutions can be recognized as unlawful or (and) the compensation of damage inflicted on persons by unlawful acts or actions can be rewarded.

The right to a fair trial has a position of pre-eminence in the Convention, both because of the importance of the right involved and the great volume of applications and jurisprudence that it has attracted. The European Court of Human Rights has stressed that the right to a fair trial holds so prominent place in democratic society that there can be no justification for interpreting Article 6 of the Convention restrictively.

In this article the tendencies of application of Article 6 of the Convention in the practice of administrative courts, the analysis of influence of application of the Convention in the practice of administrative courts in the sphere of maintenance of the right to a fair trial in particular administrative cases, as well as the evaluation of combination of provisions of Convention with national provisions proceeded in

administrative courts, the questions of conformity of practice of administrative courts with the jurisprudence of the European Court of Human Rights are assessed by examining the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania.

Following the research, conclusion that the Supreme Administrative Court of Lithuania applies and interprets the provisions of the Convention in conformity with the jurisprudence of the European Court of Human Rights can be drawn. Whereas in the cases when insufficient protection of human rights embodied in the Convention is introduced in the national legislation, administrative courts apply directly provisions of the Convention.

Keywords: human rights, administrative justice, administrative proceedings.

Dainius Raižys * Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, teisėjas; Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: administracinių bylų procesas.

Dainius Raižys * The Supreme Administrative Court of Lithuania, judge; Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, associated Professor. Research interests: procedure of administrative cases.